

ПАТРІОТИЧНА СИМВОЛІКА НА СУЧАСНИХ ПИСАНКАХ І ЇЇ ВПЛИВ НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Виступ на обласному семінарі для керівників гуртків декоративно-ужиткового мистецтва, методистів закладів освіти Харківської області

**Авторка: Лариса Волкова,
керівник Зразкового художнього
колективу гуртка писанкарства
«Дивосвіт» Комунального
закладу «Харківський обласний
Палац дитячої та юнацької
творчості»**

1. Патріотичні почуття дітей і молоді засновуються на їх зацікавленості до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. У кожній сім'ї є свої традиції, історія роду, які зберігаються в пам'яті дітей. А завдяки декоративно-ужитковому мистецтву розкривається історія всього народу. Прикладом цього є і українські писанки.

2. Народне традиційне мистецтво писанкарства – цілий пласт української культури, своєрідна філософія та естетика, наше таємне письмо. Писанки – це давні родові обереги, які приносять в кожную домівку мир та злагоду. Їх дарують на знак поваги, любові, з побажаннями добра і щастя. Усі візерунки на писанках – то не просто квіточки, вітрячки, завитки – це слова і смисли, що мають зміст, своє значення, які нам про щось розповідають, в яких закодовано чимало побажань. Своїми думками писанкарі включаються до роботи. Намагаються тримати свої мрії у пам'яті і як би «вписувати» їх на шкаралупу яйця. Під час розпису писанки у них завжди повинні бути гарні помисли, адже писанка вбирає всю енергетику творця. Наші пращури писали писанки майже до кожного свята: чи то календарного, чи родинного (в подарунок до дня народження чи на весілля молодят, писанками прикрашали домівку, їх несли до своєї ділянки землі, їх дарували рідним і близьким людям). Адже всім було відомо, що саме писанка – найкращий оберіг від усілякого зла та негараздів.

3. Ще до Великодня 24 квітня 2022 року українці писали інші писанки і готували інші крашанки у синьо-жовтих тонах. Ніколи ще синьо-жовті кольори не були таким знаком свободи і незалежності. І не лише в нашій країні, а й по всьому світові. Сам процес написання писанки став молитвою та вірою в збереження найрідніших людей і захист нашої країни. Тому на патріотичних писанках боротьба проти війни виражена за допомогою посилу, мрій і символіки. Замість традиційних візерунків із національними мотивами з'явилися патріотичні писанки-молитви з тризубом, гербом, прапором і картою України. А також писанки прикрашені голубами з гілками оливи, що

символізують мир, робили їх з написами: «Повертайся живим», «Вільна і незалежна Україна», «Слава Україні», «Героям слава», «Вірю у ЗСУ», «Борітеся – поборете», «Миру – Божої благодаті і любові», «Миру всім і кожному», «Боже, збережи Україну!».

4. В дні війни в молитві за Україну та її воїнів майстри писанкарства почали згадувати знаки захисту інших поколінь. І тоді для українців писанка була не просто сувеніром, вона уособлювала незламний дух українського народу. В давні жорстокі часи боротьби з ворогом жінки писали «Гребінь півня», бо він є символом, що допомагає, проганяє злі сили. Цей символ має ще назву «Косиці». І таких косиць маємо багато на Буковині. Вони часто виступають разом зі знаком «Наконечники стріл». Для захисту рідної землі від ворога писанкарі писали колечка, кола, знаки, що символізують космічні тіла, включно зі спіраллю. За їхніми поглядами такі писанки мали силу космосу. Поряд вживали сітку-решето, яка відокремлювала добро від зла. Також писали «Божі ручки», «Богинь-Берегинь», «Сорококлинки», «безкінечники», восьмираменні зірки, колоски, дубові листя – все, що захищає й оберігає світ. Писанки козацької доби писали українські жінки переважно з традиційними символами і робили написи: «Козака шабля береже», «Україна – козацька мати».

5. Люди кажуть: «Які часи, такі і писанки». Тому доля нашого народу вписана на писанках різних епох. Що людина сприймає і бажає, те вона втілює в писанках. Варто звернути увагу на сучасні патріотичні писанки Дженні Уоллес, (6) польської майстрині Сондри Скофелд, на великодні крашанки від литовської дизайнерки на підтримку України Лайми Кудікіс і (7) писанки вінницької майстрині Юлії Васюк. Вони переосмислювали свої думки, передавали на писанках ті цінності, які всі ми захищаємо. В символіці писанок Юлії Васюк є не тільки традиційні символи захисту, такі як зірка, решето, а зображено український прапор, герб, а над ними корона – як символ перемоги.

8. Реалії життя переказують сюжети писанок буковинської майстрині Наталії Рудій. На її писанці читаємо «Благослови Боже нас і Україну!».

9. Писанки Дмитра Пожоджука — українського майстра художньої вишивки та писанкарства, письменника, журналіста, громадсько-політичного діяча, етнографа, фольклориста – наповнюються новими барвами нашого життя і стають цінним надбанням української національної культури.

10. Усі історичні події мають місце в сучасному українському писанкарстві. Майстриня Тетяна Коновал з міста Довжанськ Луганської області надзвичайно майстерно пише на яйці літопис Майдану, відтворюючи всі події, що там відбувались: горять шини, стоять вартові, майорять українські знамена, а один із майданівців тримає гасло із написом: «Воля». В такий спосіб українська патріотка-писанкарка з Луганщини висловлює свою державницьку позицію,

любов до України. Ця серія писанок написана на коричневих яйцях шляхом травлення.

11. Український Майдан завершується нападом російської армії на українські землі. І писанкарі пишуть історію російсько-української війни на писанках, майстерно відтворюючи подвиги українських військових. Чи не найбільш яскравим прикладом українського героїзму став захист українськими кіборгами Донецького аеропорту, писанка Тетяни Коновал «Кіборги» є яскравим прикладом цьому. Ця писанка багатобарвна. На ній багато і старовинних символів, як колоски пшениці, пташки, соняшник, грона калини, а поруч — новітні знаки: українські прапори, тризуб, військова техніка і кіборги. Писанка багатоколірна, сучасні символи дуже вдало поєднуються із прадавніми знаками і вона має надзвичайну мистецьку вартість.

12. Цікава історія писанкаря і воїна з Коломиї – Олега Кіращука. Він один з найвідоміших українських писанкарів сучасності, який за все життя створив понад 15 тисяч писанок, їх можна побачити у музеях і приватних колекціях. Витвори відомого майстра прикрашали міжнародні виставки в Німеччині, США та Японії.

13. А коли почався Майдан, митець залишив писачок і вперше приїхав до Києва. Під час Революції Гідності — стояв у охороні. Уявляв, як би відобразив ці події на писанках. І тоді з'явився ескіз. Він відтворив Михайлівський собор, до якого залітають білі пташки. За ними женеться орел-беркут, а пташки залітають до розчиненої брами собору. Поранені пташки падають.

14. Коли почалася війна у 2014 році Олег Кіращук взяв у руки зброю, щоб боронити країну від ворога. Разом зі своєю бригадою пройшов «дебальцівський котел» (взимку 2015 року) де був поранений. Виконуючи свої функції, водночас думав, як би можна було зобразити ті події на писанках?

У 2019 році він згадує: «На війні — не до писанкарства. Насправді, то було дуже непросто, бо писанкарство має свої певні традиції, канони, які не можна порушувати. Малював ескізи, заспокоювало... Під Дебальцевим думав, що вже не повернуся додому... але вижив.» Бойові спогади часто нагадували те пекло. А згодом зрозумів, що творчість — хороший вид реабілітації. Після повернення з шпиталю Олег Кіращук розповідає: «Відтоді й писанки змінилися, і погляди на світ. По пам'яті відтворив ангелів з того воєнного записничка. Насамперед зобразив на писанках мого янгола-охоронця і роздаровую ці писанки тим, хто допомагав мені у покупці спорядження. Тепер вони часто фігурують у авторських роботах...». Є цікавий факт з життя Олега Кіращука. Бабуся навчила його розмальовувати писанки, а ще — на ніч примовляти «Ангеле, хранителю мій, ти все при мені стій...». Олег згадує: «Війна – завжди важко. Молитву «Ангеле мій...» промовляв часто. Так і з'явилися у моїх роботах янголи... Я можу зобразити пережите на писанках як, скажімо, боротьбу барвистих квітів з

бур'яном. Таким чином, в моїх роботах можна частіше побачити боротьбу, яка виражена за допомогою алегорії... Серед давніх писанок я лиш одного разу зустрів писанку «наконечники стріл», яка могла бути проханням до Вищих сил про перемогу». На знак подяки, що він повернувся живим, Олег Кіращук займається благодійністю. Свої писанки він продає, щоб виручити кошти для лікування поранених бійців, допомагає сім'ям загиблих, дарує волонтерам і меценатам.

15. Згадаємо про поведінку і мужність наших людей-українців. 25 лютого, на другий день війни, російський артилерійський снаряд влучив у приміщення Іванківського історико краєзнавчого музею, що на Київщині. Приміщення повністю згоріло. Коли загорівся музей до нього збіглося з десятків людей, які проживали поблизу... Це небайдужі люди: і до мистецтва та історії, і до самого життя – сучасного і майбутнього... Найпершими рятували картини Марії Примаченко. А за ними – все, що могли зняти зі стін і вийняти з вітрин... Коли інформація про знищення Іванківського музею поширилась соцмережами, небайдужі до творчості Марії Примаченко українці стали цікавитись, чи врятовані її картини, тому що – це велике надбання української нації, творчість самобутньої художниці в жанрі так званого наївного мистецтва.

16. Картини Марії Приймаченко вирішила зберегти на писанках одна із майстринь писанкарства Ганна Щичко із Щасливцево Генічеської громади (на Херсонщині). Вона підготувала вже до Великодніх свят 2022 року колекцію писанок за мотивами робіт Марії Приймаченко. Авторка колекції розповіла, що створити її запланувала ще до війни, в рамках підготовки до Великодньої виставки і присвяченої до дня народження художниці. Ганна Щичко згадує: «Тоді я ще не знала, що ніколи не зможу побувати в музеї «легенди», бо замість музею буде величезна вирва від авіабомби. Що створення цієї колекції буде мати зовсім інший сенс... Таких яскравих великодніх писанок в мене ще ніколи не було. Дякую Марії Приймаченко». Завідувачка інформаційного відділу Херсонського обласного центру народної творчості Наталя Вигоднер тоді сказала: «Не сумуємо і не втрачаємо надії! Немає в світі такої сили, яка зруйнує Україну – її дух, її красу, її таланти».

17. Тому варто виховувати патріотичний дух серед молодого покоління. Треба вчитися писати і читати, думати, що ти малюєш і складаєш на писанці. У гуртку ми продовжуємо вивчати знаки, символи на сучасних писанках і знайомимось із творчістю майстрів України та світу. Писанки стали дарувати воїнам, волонтерам. Дякуємо нашим захисникам – Збройним Силам України, волонтерам, лікарям. І всі бажаємо свободи для України, незалежності і перемоги.